

Høringsinnspill til vannforvaltningsplan, tiltaksprogram og handlingsprogram for Innlandet og Viken vannregion 2022-2027 – VO Leira-Nitelva og VO Randsfjorden

De regionale vannforvaltningsplanene med tiltaksprogram skal rulleres, hvor det nå utarbeides nye planer for 2022 – 2027. Eierkommunene i Vannområde Leira-Nitelva gir innspill på de regionale vannforvaltningsplanene for Innlandet og Viken vannregion. Høringen omhandler tre dokumenter:

- Forvaltningsplanen opplyser om miljøtilstanden, og skal fastsette miljømål for alle vannforekomster, inkludert frister for å nå målene. Planen inneholder også konsekvensutredningen, som kommunene tidligere har jobbet med.
- Tiltaksprogrammet oppsummerer relevante tiltak for å oppfylle miljømålene innen kommende planperiode. Når tiltaksprogrammet er fastsatt skal sektormyndighet vurdere videre detaljer i tiltaksprogrammet og fatte nødvendige vedtak, slik at tiltakene blir operative senest tre år etter at tiltaksprogrammet er fastsatt.
- Handlingsprogrammet viser hvilken oppfølging planen krever samtidig som hvem som er ansvarlige organ.

Alle dokumentene er åpne for innspill, men det ønskes spesielt innspill på følgende spørsmål:

- Gir vannforvaltningsplanene god nok oversikt over miljøtilstanden i vannet?
- Er miljøtilstanden og påvirkningene riktig beskrevet? Finnes det data hos sektormyndigheter eller lokal/erfaringsbasert kunnskap som kan bidra til bedre beskrivelse?
- Synliggjøres miljømålene godt nok?
- Bidrar planen til tydelig plassering av ansvar og tilstrekkelig med tiltak for å nå miljømålene?
- Er de nødvendige virkemidlene på plass for å gjennomføre de tiltakene det er behov for?

Prosess i høringsrunde

- Sekretariatet for Vannområde Leira-Nitelva utarbeider forslag til mal for saksfremlegg til kommunene. For kommunene Gran og Lunner er forslag til innspill koordinert med vannområde Randsfjorden. Forslag til svar på overnevnte spørsmål følger videre i dette dokumentet, hvor kommunen kan velge å bruke forslaget slik det står eller endre/tilføye svarene.
- Forslag til saksfremlegg sendes til administrativ gruppe i Vannområde Leira-Nitelva, som bringer dokumentet videre til intern behandling i hver enkelt eierkommune. Kommunene anbefales å behandle dokumentene til 2. landsdekkende planperiode politisk.

Innspill sendes på Viken fylkeskommunes [nettside](#), eller til Viken fylkeskommune, Postboks 220, 1702 Sarpsborg. Merk forsendelsen «Regionale vannforvaltningsplaner – 2021/19906» Frist 31. mai 2021.

Høringsinnspill til vannforvaltningsplan, tiltaksprogram og handlingsprogram for Innlandet og Viken vannregion 2022-2027.

Høringsinnspill fra **XXXX** kommune

Høringsdokumentene og innspillene ble behandlet politisk i **XXX** utvalget **xx.xx.21**. i sak **xx/xx**, med vedtak om å sende inn innspillene som følger nedenfor.

Totalt sett er det gjort en svært god jobb med vannforvaltningsplanen, tiltaksprogrammet og handlingsprogrammet. Dokumentene har blitt veldig gode, er godt skrevet og er oversiktlige. Vi vil takke for at det har blitt tatt hensyn til at kommunene ønsket en lengre høringsperiode slik at det blir tid til en grundig behandling av høringen i kommunen. Innspill til de temaene det er bedt om innspill til følger nedenfor:

1. Gir vannforvaltningsplanene god nok oversikt over miljøtilstanden i vannet?

Vannforvaltningsplanene gir en god oversikt over miljøtilstanden på et regionalt nivå. Vann-nett gir god oversikt og verdifull informasjon om tilstand og planlagte tiltak på et lokalt nivå, for overflatevann. Det samme kan ikke sies for de tre grunnvannsforekomstene i Vannområdet Leira-Nitelva, Hovsvåja (002-147-G), Stryken (002-146-G og Leira 002-997-G, samt 012-36-G Grymyr i Vannområde Randsfjorden (Gran). Disse har ikke fastsatt miljømål. Det legges til grunn at det vil komme med det første, og at miljømålet fastsettes som god kjemisk og kvantitativ tilstand på alle 3 grunnvannsforekomstene, med nødvendige tilpasninger der den tredje har forhøyet nivå av PFAS.

2. Er miljøtilstanden og påvirkningene riktig beskrevet? Finnes det data hos sektormyndigheter eller lokal/erfaringbasert kunnskap som kan bidra til bedre beskrivelse?

Det er gjort registreringer og oppdateringer av miljøtilstand og påvirkninger innenfor vannområdet. Kommunene og andre ressurser i vannområdenettverket har bidratt inn i arbeidet. I vannområdet er det gjennomført mange ulike kartlegginger, og det er en løpende vassdragsovervåking. Flere kommuner har de siste årene jobbet med å få resultater fra overvåking og utredninger inn i Vannmiljø. Det ligger derfor nå et godt kunnskapsgrunnlag om de viktigste påvirkningene og miljøtilstanden, spesielt i områder med mye påvirkninger. Der det er behov for mer kunnskap ligger det inne som et registrert tiltak om problemkartlegging i Vann-Nett. Det vil alltid være behov for å følge opp om relevant lokal kunnskap kan bidra til et bredere kunnskapsgrunnlag.

Det oppfordres om at fiskearten ørekyt sin naturlige utbredelse blir avklart gjennom et eget FoU-prosjekt. Slik det nå er fremstilt oppfattes det feilaktig som «fremmed art»/biologisk påvirkning mange steder, og i så stor grad at det flytter fokus vekk fra de reelle utfordringene.

3. Synliggjøres miljømålene godt nok?

På et overordnet nivå er miljømålene i planen godt synliggjort. Planen tar ikke for seg miljømål på et lokalt nivå for hvert vannområde og kommune, hvilket man selv må oppsøke i Vann-nett. Planen anses likevel godt nok utformet da det ikke anses som fornuftig å legge inn data på miljømål for alle vannforekomster i regionen i én plan. Det kan presiseres rundt miljømål med utsatt frist at utsatt frist ikke er det samme som utsettelse av tiltaksgjennomføring. Utsettelse er kun en anerkjennelse av at miljømålet må nås gradvis over lengre tid enn hva planperioden omfavner. Det skal fremdeles gjennomføres tiltak på vannforekomster med unntak på lik linje som vannforekomster uten tiltak.

Målinger av *E. coli*-bakterier er hyppig brukt for å bestemme trygghet for de lokale badeplassene i vannområdene. Det sees gunstig å ha grenseverdier for bakterier for lettere bestemme hva som er en akseptabel badevannskvalitet, hvilket tillater standardisert sammenligning mellom vann og lett identifisering av trygg/utrygg badevannskvalitet. Vannforvaltningsplanen har i dag kun nevnt bakterier, men det foreligger ingen grenseverdier (eller miljømål) som tillater klassifisering.

4. Bidrar planen til tydelig plassering av ansvar og tilstrekkelig med tiltak for å nå miljømålene?

Ansaret er tydelig plassert ved at alle tiltak har en ansvarlig sektormyndighet.

Landbrukssektoren gjennomfører i dag mange tiltak for å nå de satte miljømålene, men tilskuddsordningene må tilby mer midler for at gjennomføring lønner seg for bøndene. Gjennomføring av tiltak preges av at de er frivillige, der økt informasjon, men også forskriftskrav kan øke summen av gode tiltak, som til sammen vil resultere i oppnåelse av miljømål. Kommunen er sektormyndighet innenfor landbrukspåvirkningene, men har begrenset med virkemidler. Virkemidler fra landbruksdirektoratet og Statsforvalteren kan fremskynde oppnåelse av miljømålene.

For vann- og avløpssektoren er tiltak lagt inn i varierende grad fra kommune til kommune. Hos enkelte kommuner er det registrert konkrete avløpsprosjekter, mens andre utarbeider planer for videre oppfølging og har registrert dette som et tiltak. Utfordringene innenfor vann- og avløpssektoren er enkelte steder store med manglende avløpsplaner, personalressurser og finansiering. Disse utfordringene er beskrevet i tiltaksprogrammet og i forvaltningsplanen.

Under biologiske påvirkninger skulle det vært en beskrivelse og tiltaksoppfølging av risikoen for å spre parasitter, sykdommer, fisk, vannplanter og andre organismer fra hagedammer og akvarier. Fisk fra utlandet importeres mer eller mindre fritt. Temaet mangler i forvaltningsplanen.

Miljødirektoratet og Mattilsynet bør være sektormyndighet.

Flere av tiltakene i vannforvaltningsplanene har ikke hjemmel i lovverket, men er frivillige. Frivillig og offentlig innsats og økonomiske bevilgninger bestemmer omfang og gjennomføringsgrad av tiltakene.

5. Er de nødvendige virkemidlene på plass for å gjennomføre de tiltakene det er behov for?

Virkemidler jordbruk

- Leiravassdraget har i lengre tid hatt miljøkrav, men for å få tilstrekkelig tiltaksgjennomføring i landbruket, er det behov for at Statsforvalteren i Oslo og Viken innfører omfattende miljøkrav gjennom forskrift også for de andre delene av Vannområde Leira-Nitelva som er påvirket av landbruksvirksomhet. Vurdering av miljøkrav i Vannområde Randsfjordens del av kommunene Gran (Innlandet) og Lunner (Oslo og Viken) er også nødvendig, og miljøkrav bør innføres dersom man ikke ser en snarlig økende oppslutning om de frivillige tiltakene.
- Det er behov for en betydelig økning av potten til Regionalt miljøprogram til Statsforvalteren i Oslo og Viken for å kunne gjennomføre tilstrekkelige miljøtiltak i landbruket for å bedre vannkvaliteten i vassdragene våre. Midlene bør øremerkes til miljøtiltak i de områdene der landbrukspåvirkningen er stor og vannmiljøtilstanden er redusert.

- Statsforvalteren i Oslo og Viken bør snarest mulig endre RMP slik at det tas hensyn til innlemmelsen av Lunner og Jevnaker i Viken fylke, og slik at vannmiljøutfordringene og -verdiene på Hadeland tas på alvor.
- Det mangler virkemidler som kan pålegge brede nok kantsoner mot vassdragene til at de er funksjonelle, i økologisk forstand.
- Statsforvalteren bør innføre miljøavtaler med fokus på gras på flom- og erosjonsutsatte arealer, redusert jordarbeiding om høsten, riktig gjødslingsnivå, vegetasjonssoner og kantvegetasjon mellom åker og vassdrag. Det må følges opp med faglige avveininger i forkant og god veileder. Miljøavtalene vil være positivt for avrenning til vann og vassdrag for spesielt sårbare områder.
- For å sikre god oppslutning om tiltakene må ordningene, tilskuddssatser og krav være forutsigbare og langsiktige for næringen. Dette blir vanskeligere å oppnå når ordninger og vilkår endres fra år til år.
- Det er et ønske om at en økt andel av grasproduksjonen foregår der det er gunstig ut fra et miljøhensyn med tanke på avrenning til vann og vassdrag. For å oppnå dette må vilkårene for grasproduksjon på disse områdene bedres fra statlig hold.
- For å redusere avrenning fra landbruket er det viktig at staten setter av tilstrekkelige midler til SMIL-tiltak (spesielle miljøtiltak i landbruket).
- Planlagt revisjon av gjødselvereforskriften må gjennomføres, der gode nok krav/løsninger for gjødselhåndteringen, inkl. utegangerdyr, slik at nødvendige foreslåtte tiltak kan bli iverksatt.
- Informasjonen må bli tydeligere i alle ledd, der midler og ressurser kan settes av til god kommunikasjon, veiledning og formidling til bonden om miljøtiltak og hvilke tiltaksordninger og krav som foreligger. Dette kan gjøres blant annet gjennom miljørådgivning, gruppemøter, nyhetsbrev osv.
- Det er viktig at nødvendige virkemidler (og tiltak) ikke opphører umiddelbart, selv om overvåkingsresultatene skulle vise en forbedring og at miljømålene oppnås. Det er fordi vassdrag som har vært belastet over tålegrensen lenge, kan trenge flere års gjenhenting på å få tilbake en stabilt god nok vannkvalitet.
- Det bør tilrettelegges for å øke mengde landbruksplast som blir innsamlet.
- Det er behov for mer kunnskap om og større fokus på rensing av dreneringsvann fra jorder.
- Dagens frivillige miljøsertifiseringer (PEFC og FSC) gir stort skjønnsmessig handlingsrom, og er erfaringsmessig ikke nødvendigvis gode nok til å beskytte vassdrag mot erosjonsskader/partikkelforurensning, hogstavfall i vassdrag, utvasking av nitrogen og metylkvikksølv, kjøreskader/grøfting og fjerning av tilstrekkelige vegetasjonssoner. Det er særlig registreringer/avvikshåndtering/dokumentasjon og innsynsmulighet som bør forbedres. Vannforskriftens krav og premisser er heller ikke lagt til grunn i forskrift om bærekraftig skogbruk eller i de frivillige sertifiseringsordningene. Det bør i større grad benyttes fagbiologer/vitenskapelige kilder til å klargjøre og definere innholdet i økologiske funksjoner. Fordi mye er uklart og tolkes ulikt, er det heller ikke gjennomført kvantitative

kartlegginger av påvirkningsgraden i karakteriseringsarbeidet, slik at effekten ikke er kartlagt og tematikken løftet.

Avløp

- Staten bør etablere en økonomisk støtteordning til store avløpsinvesteringer i kommunene som er direkte utløst av vannforskriften (for eksempel flytte utslipp til mindre sårbare resipient). Enkelte kommuner blir påført store utgifter innenfor avløpssektoren som går langt utover ordinært vedlikehold og utvidelse av avløpssystemene.
- Virkemidlene som foreligger i dag er hovedsakelig tilstrekkelig, men det vil kreve store økonomiske og personmessige ressurser i kommunal sektor. Det skal ryddes opp i spredt avløp, inkl. hytteområder, private anlegg skal følges opp, kommunalt avløp skal vedlikeholdes og oppgraderes, det skal utarbeides/revideres gode planer, internkontrollsystemer og rutiner for oppfølging. Videre skal overvannshåndtering og vannmiljø generelt innarbeides i kommunale planer, der vannforvaltningsplanen er en viktig premissgiver.
- Kommunene må sikre rutiner for god kommunikasjon og samhandling på tvers av ulike fagmiljøer for å sikre en god og helhetlig håndtering av overvann og andre hensyn til vann og vassdrag.

Overvåking, Restaurering, biologisk mangfold og fremmede arter

- Det er et stort behov for statlige midler til vassdragsrestaurering.
- Ras og erosjon er en stor utfordring i mange av vassdragene våre, også i forhold til vannkvalitet. Det er behov for at miljøutfordringer i forhold til ras og erosjon prioriteres med øremerkede statlige midler. Etter store leire/jordras kan det bli liggende vesentlig mengder med potensielt forurensende stoffer (kjøretøy, hus, og annet miljø- og helsefarlig avfall) nede i massene. Tematikken bør utredes. I rasområder kan det også gjelde avløpsledninger som ødelegges og de fysiske påvirkningene nedstrøms et rasområde, som vil påvirke vassdragene i svært lang tid.
- Innenfor Vannområdet Leira-Nitelva og Vannområde Randsfjorden finnes et høyt antall eldre demninger og andre fysiske inngrep som trenger utbedring for å sikre blant annet fiskevandring. Det er et stort behov for statlige midler til dette.
- Restaureringsprosjekter innenfor vassdrag kommer med en betydelig økonomisk/juridisk risiko, der det ikke kan forventes at hverken grunneiere, dameier eller frivillige organisasjoner tar initiativ til å starte prosessen. Det ligger flere hinder i veien for at restaurering kan gjennomføres i storskala slik som oppfordret i FNs restaureringstiår. To av utfordringene er at kartleggings/utredning/planleggingsfasen, anskaffelsesfasen og gjennomføringsfasen kan typisk kreve 2 – 5 år, mens tilskuddsordningene er tilpasset prosjekter som utføres innen ett år. Prosessen tar for lang tid når kommune er satt som sektormyndighet. Det foreslås derfor at hovedansvaret som ansvarlig sektormyndighet for

tiltaksoppfølgingen plasseres hos NVE.

- Vassdragsloven sine bestemmelser om innkalling av konsesjonsløse vassdrag og nedlegging av eldre demninger må i større grad anvendes.
- Det juridiske ansvaret for kulverter, rør, og gravearbeid som medfører problemer for vassdragsøkologien eller andre samfunnsnyttige objekter, må tydeliggjøres og være offentlig tilgjengelig i egnede databaser der alle sektormyndigheter har innsyn. Hva ansvaret innebærer i praksis må også synliggjøres der. Den oversikten er per i dag ikke god nok, og da kan heller ikke rette vedkommende pålegges utbedringer og/eller stilles til ansvar.
- Det er behov for økt, langsiktig og stabilt statlig bidrag til overvåking i vannområdene for å sikre et godt kunnskapsgrunnlag for videre arbeid.
- Mer kunnskapsinnhenting på leirelver og kroksjøer. I dag er naturtilstand, miljømål, typifiseringsparametere, kvalitetselementer, gjenhentingstid osv. uklart. Kroksjøer skal naturlig gro igjen, og vil slik ikke nå det som i dag ses på som god økologisk tilstand. Det må derfor på plass en egen klassifisering av kroksjøer som tar i betraktning en kroksjøes naturlige utvikling.
- Det er behov for økte statlige midler til kartlegging av natur og biologisk mangfold tilknyttet vann og vassdrag.
- Det er behov for økte statlige midler til bekjempelse av fremmede arter tilknyttet vann og vassdrag.

Deponier, miljøgifter

- Det er behov for betydelige og forutsigbare statlige bidrag til blant annet kartlegging av gamle deponier eller miljøgiftutfordringer der det er utfordrende å pålegge privatperson, bedrift eller grunneier slike undersøkelser da det kan være svært mange ulike kilder, både gamle og nye.

Generelt

- Klimaendringene gir økt fare for avrenning, avløpsutslipp, flomperioder og økt risiko for store og uønskede algeoppblomstringer i innsjøene våre. Klimaendringer må tas inn i planleggingen i alle ledd, og vil gi et ytterligere tiltaksbehov for å bedre vannkvaliteten i vann og vassdrag.